

Riksantikvaren
Dronningensgate 13
Pb. 8196 Dep
0034 Oslo

Vår ref.: 201612209-61
Deres ref.: 18/03611-1

Lillehammer, 15. januar 2019

Vedr. 18-03611-1 - Statsbudsjettet kapittel 1429 Post 77 - Verdiskapingsprosjekter 2019

Sammendrag

Oppland fylkeskommune søker om til sammen 1.000.000 kr fra post 77, som med fylkeskommunens egen bevilgning på samme beløp, samlet vil gi 2 mill. kr til våre prioriterte verdiskapingsprosjekter i år. Dette vil kunne gi følgende tildeling:

1. Valdres natur- og kulturpark: Prosjekt knyttet til Lomen stavkirke under den overordnede satsingen, *Vandring i kirkehistorien*, med kr 400.000 kr fra Oppland fylkeskommune, forutsatt kr 400.000 fra Riksantikvaren, ut fra en samlet søknad på kr 920.000.
2. Nettverk for Kulturlåver i Oppland: Søknad om støtte til etablering av nettverkssamarbeid og delprosjekter knyttet til Ullinsvin i Vågå, Ringebu prestegard, Peder Balke-senteret i Østre Toten og Glasslåven i Gran med kr 600.000 kr fra Oppland fylkeskommune, forutsatt kr 600.000 fra Riksantikvaren, ut fra en samlet søknad på kr 2.254.000. Oppland fylkeskommune vil kunne gi ytterligere støtte til deler av denne satsingen med kulturmidler og regionale utviklingsmidler der dette er relevant slik at større deler av de planlagte tiltak kan gjennomføres.

Oppland fylkeskommune har lang erfaring med verdiskaping på kulturminneområdet. Erfaringene tar vi med oss inn i det nye fylket når Hedmark og Oppland fra årsskiftet går sammen i Innlandet fylkeskommune. Valdres var med sammen med Nord-Gudbrandsdal deltaker i Opplandssatsingen i verdiskapingsprogrammet 2006 – 2010. Valdres natur- og kulturpark bør være til inspirasjon for flere. Det er viktig å markere med økonomisk støtte at Valdres har ressurser som trenger ytterligere foredling og samtidig gi signal om at det er behov for slik oppfølging også i årene som kommer. Satsingen i 2019 bør derfor markere starten på en ny giv for verdiskapingsarbeidet i Valdres, og at dette tas med over i Innlandet.

Oppland fylkeskommune har tidligere gitt økonomisk støtte med kulturmidler og regionale utviklingsmidler til etablering og utvikling av kulturinstitusjonene som inngår i Nettverk for kulturlåver i Oppland. Det er bekreftet at det fortsatt er aktuelt å støtte tiltak på kulturlåvene med

Postadresse:

Postboks 988
2626 LILLEHAMMER

Org. nr: 961382335

Besøksadresse:

Kirkegt. 76, Lillehammer
Bankkonto: 2000 09 50018

E-post: postmottak@oppland.org

Saksbehandler:

Erlend Gjelsvik

Telefon:

E-post: Erlend.Gjelsvik@oppland.org

slike midler. Kulturminnemidler til verdiskaping vil således i stor grad bli supplert med andre fylkeskommunale midler og dermed bidra til mer omfattende gjennomføring av planlagte tiltak i år og de kommende år.

Det signaliseres fra Hedmark fylkeskommune at en der gjerne vil få med tilsvarende kulturinstitusjoner i nettverket. Erfaringene fra Oppland blir dermed viktig for den framtidige Innlandet fylkeskommune.

Bakgrunn

Som bakgrunn for søknaden om bidrag fra Riksantikvaren velger vi å bruke fylkesordfører Even Aleksander Hagen sine ord fra hans aviskronikk i kulturminneåret. Her skriver han blant annet:

- *Kulturarv er derfor vårt arvegull, men også grunnmuren for det vi skal bygge framover. Jeg er derfor svært stolt over det arbeidet Oppland fylkeskommune gjør, ikke bare for å bevare, men også med å utvikle og skape verdier av kulturarven vår. Kanskje tenker du på kulturarv som noe statisk og stillestående, men i Oppland brukes kulturarven aktivt både til verdiskaping og utvikling av næringsliv. Med ekstra ressurser i år har vi blant annet støttet Historisk vandrerute i Jotunheimen, sammen med Den Norske Turistforening og Riksantikvaren, og Kongevegen over Dovrefjell, som er av de mest verdifulle, kulturhistoriske vegstrekningene i Norge. Turer med kulturhistorisk dybde er svært ettertraktet nasjonalt, men også internasjonalt. Dette arbeidet har igjen ført til at næringsaktører i Jotunheimen etablerte et Innovasjon Norge-støttet bedriftsnettverk med vandreruta som forretningsidé. Kulturarven brukes dermed til å fortelle oss om fortida samtidig som den gir oss lærdom vi kan ta med oss inn i framtida. Folk som kommer hit som gjester forventer å bli møtt med noe som er «typisk oss». Derfor er det også viktig at næringslivet springer ut av og kan bygge på kulturarven til å skape verdier og arbeidsplasser, ved blant annet å tiltrekke seg turister fra innland og utland. Oppland fylkeskommune har støttet mange flere kulturarvprosjekter i år. Ved å sette av en ekstra million har vi søkt og fått tilsvarende sum fra staten, og vi har dermed kunne bruke to millioner til å utvikle Opplands kulturminner. Jeg håper og tror at kulturarvens år har bidratt til at grunnmuren vår blir enda mer stødig og at enda flere får mulighet til å se og oppleve vår stolte historie.*

Fylkesordføreren fulgte dette opp i sin tale til fylkestinget i desember 2018 med å si: «Når vi ser kulturarvenhetens evne til å sette midler i omløp, og ikke minst få til matching fra andre, så øker vi budsjettet med 3,7 mill. kr i 2019. Vi styrker og befester på denne måten Oppland som Norges sterkeste kulturarv-fylke, og det skal vi ta med oss i Innlandet.» Se også:

<https://www.oppland.no/ansattportalen/nyheter/honnor-til-kulturarv.92329.aspx>

Med sikte på å få en slik budsjettstyrking formulerte kulturarvenheten følgende innspill: Med en forsterkning av kulturarvbudsjettet i 2019 ønsker vi å:

- Styrke samfunnsutviklerrollen på kulturarvfeltet inn mot regionreform.
- Sette oss i stand til å igangsette og støtte nye prosjekter hvor kulturarv er en utviklingsressurs.
- Synliggjøre kulturarvfeltet som ressurs i det grønne skiftet.

- Prioritere arbeid og prosjekter som støtter oppunder mål i de regionale planene for verdiskaping og fjellsatsinga.

Satsingen er ellers forankret i fylkeskommunens kulturarvstrategi (2015 – 2020), som har følgende mål for verdiskaping: «Kulturarven skal være blant de viktigste ressursene for verdiskaping i Oppland». OFK har lang erfaring med verdiskaping og kulturarv, senest gjennom VINK fra 2012 – 2016 (Verdiskapingsprogram for natur- og kulturarven) og fra de pågående og gjennomførte tiltakene som ble finansiert med verdiskapingsmidler i 2017 og 2018.

Søknaden for 2019

I søknaden til Riksantikvaren for 2019 ønsker vi å fremme følgende to større satsinger, hver med underliggende enkelttiltak:

1. Valdres natur- og kulturpark: Delprosjekter knyttet til Lomen stavkirke under hovedprosjektet, *Vandring i kirkehistorien*
2. Nettverk for Kulturlåver i Oppland: Søknad om støtte til etablering av nettverkssamarbeid og delprosjekter knyttet til Ullinsvin i Vågå, Ringebu prestegard, Peder Balke-senteret i Østre Toten og Glasslåven i Gran

Oppland fylkeskommune har også mottatt en søknad om kr 250.000 til prosjektet «Solobservatoriet på Harestua, en kvalitetsopplevelse for enda flere». Solobservatoriet ble prioritert og tildelt verdiskapingsmidler i 2018. I år har vi valgt å prioritere andre satsinger. Søknaden følger vedlagt til Riksantikvaren for eventuell vurdering mht. sentrale midler.

Kjerringvern v/Torill Sogn Haug og Margit Rogneurd har søkt fylkeskommunen om verdiskapingsmidler til å utvikle et «Kjerringvernsenter» med formidling av bygningsvern og immatriell kulturarv som formål. Kjerringvern ønsker å leie seg inn i Snertingdal Ysteriet AS for å drive et tre-årig prosjekt og videreutvikle Kjerringvern. Søknaden følger vedlagt. Det søkes om kr 663.000 per år i tre år. Det går fram av søknaden at hoveddelen av beløpet skal gå til lønn, sosiale utgifter og drift av senteret. Ifølge Riksantikvarens brev datert 29.10.2018 om verdiskapingsprosjekter 2019 bør tilskudd over post 77 ikke brukes til lønn og driftsutgifter. Fylkeskommunen prioriterer derfor ikke søknaden, men håper at Riksantikvaren kan ha andre midler å støtte med siden nettverket gjør en viktig jobb som går langt ut over Oppland fylkes grenser.

Helt på tampen av vurderingsprosessen, kom det inn en søknad fra Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS. OFK har ikke rukket å vurdere søknaden, men legger den ved for selvstendig vurdering hos Riksantikvaren.

Ny giv for verdiskapingsarbeidet i Valdres – Hovedprosjektet Vandring i kirkehistorien

Valdres Natur- og Kulturpark har i mange år arbeidet for å styrke besøkstjenesten ved middelalderkirkene. I 2007 ble det etablert et eget stavkirkeforum bestående av kirkevergene, prostene i Valdres, Valdresmusea, Visit Valdres og Valdres Guideforening og Valdres Natur- og Kulturpark.

Valdres ønsker nå gjennom prosjektet *Vandring i kirkehistorien* å bruke Pilegrimsvegen fra Hedalen til Filefjell til å formidle den religiøse historien i Valdres. Dette er et stort prosjekt som involverer

mange. En har derfor valgt å starte med et mindre pilotprosjekt knyttet til en kirke, der det legges til rette for formidling av kirkehistorien rettet mot familier, barn og unge. Erfaringene fra dette vil bli brukt i det videre arbeidet med økt tilrettelegging, informasjon og opplevelser langs hele strekningen Hedalen – Filefjell rettet mot ulike målgrupper. Dette innebærer også involvering av kirkene, næringsliv, aktører og bidragsyttere langs vandrerruta.

Valdres natur- og kulturpark starter med et delprosjekt knyttet til Lomen stavkirke. Det er utformet forslag til tiltak under dette delprosjektet som det nå søkes om støtte til fra post 77.

Verdiskapingsarbeidet i Valdres

De andre regionrådene i Oppland har hatt mye å lære av Valdres i den perioden Valdres natur- og kulturpark har eksistert, ikke minst når det gjelder samordnet satsing på verdiskaping innenfor natur, kultur og kulturarv. Når Hedmark og Oppland fra årsskiftet går sammen i Innlandet fylkeskommune, er det fra Opplands side viktig å bidra til at Valdres kan være inspirasjon for flere. Det er viktig å markere med økonomisk støtte at Valdres har ressurser som trenger ytterligere foredling og samtidig gi signal om at det er behov for slik oppfølging også i årene som kommer. Satsingen i Valdres i 2019 bør derfor markere starten på en ny giv for verdiskapingsarbeidet i regionen.

Valdres Natur- og Kulturpark, som ble offisielt åpna på Valdres folkemuseum 12. juni 2007 av daværende landbruksminister Terje Riis-Johansen, er et utvida utviklingssamarbeid eid av de seks valdreskommunene Sør-Aurdal, Etnedal, Nord-Aurdal, Vestre Slidre, Øystre Slidre og Vang. Gjennom langsiktig merkevarebygging, samarbeid og lokal styring, er målet verdiskaping og livskraft i lokalsamfunna tufta på den unike kombinasjonen av folk, natur, kultur og næring.

Valdres Natur- og Kulturpark er en arena for samhandling mellom kommuner, reiseliv, kultur- og friluftsansjoner, bønder og andre næringsdrivende som skal samhandle om å lage produkt og opplevelser som er unike ut fra sin egenart.

Merkevaren Valdres skal bygges på en høg miljøstandard i vid forstand. Miljøspørsmål skal også fokuseres i kvalitetsstandarder som blir utarbeidd for den enkelte næring.

Merkevara Valdres bygges på en identitet knyttet til den sterke lokale kulturen. Det legges vekt på det vide kulturbegrepet som omfatter alt fra tradisjonskultur og kulturminner, til et åpent møte med det moderne kulturuttrykket i Valdres. Her inngår matkultur, handverkskultur, byggetradisjoner, kulturlandskap, stølskultur, bildekunst, musikk, dans, lyrikk og fortellertradisjoner. Festivalene er ett av fyrtårna i kultursatsinga. Valdres skal med bakgrunn i tradisjonelle verdier også utvikle urbane kvaliteter. Merkevaren appellerer til en felles døm om det gode liv. Service- og vertskapsrollen skal prioriteres i alle kvalitetsstandarder.

Med grunnlag i modellen med Valdres som pioner i utprøving av regionale natur- og kulturparker i Norge ble regionen sammen med Nord-Gudbrandsdal en del av Opplandssatsingen i Verdiskapingsprogrammet på kulturminneområdet i perioden 2006 - 2010. Valdres har bygd videre på modellen som ble etablert under perioden med verdiskapingsprogrammet. Flere nettverk er etablert, både bedriftsnettverk og andre samarbeidsnettverk. Næringen er representert i Valdresrådet, og flere nettverk og institusjoner har partnerskapsavtaler. Valdres prøver å bygge innhold på kvalitet og kompetanse. Valdres har vært involvert i flere forsøk på Horizon 2020 –

prosjekt i EU. Det har nå kommet et nytt initiativ fra NIBIO med invitasjon til Valdres. Tema er stølslandskap og verdiskaping.

Valdres er også unik ved å ha en egen stilling knyttet til kulturminner og kultur, noe som gjør samordnet oppfølging på dette feltet mye enklere enn i andre deler av landet. Blant annet har kulturminnekonsulentene hatt oppgaven med å utarbeide kulturminneplaner for alle kommunene i Valdres.

Valdresmusea har en sentral stilling i Valdresamfunnet og sitter også i Valdresrådet som er natur- og kulturparkens høyeste organ. Museet vil bli en meget viktig aktør i videre verdiskapingsarbeid i Valdres.

Hovedsatsinger for museet er bunad, folkedrakt og folkemusikk der Valdresmusea har en nasjonal rolle. Instituttet for bunad og folkedrakt er akkreditert som immateriell kulturarv og UNESCO-arbeid, og museet jobber nå med en strategi for immateriell kulturarv.

Museet har gjennomført omfattende arkivdigitaliseringer. Museet samarbeider med Museum 24 om utvikling av digital informasjon.

Det planlegges nå Grubleseminar med utgangspunkt i Slidredomen. Etter middelalderkirkeseminaret i Valdres i 2017 ble det konkludert med at Oppland har et spesielt ansvar og bør ta et initiativ for kompetanse og formidling knytta til middelalderkirkene. Valdresmusea har som mål å legge til rette for samlingsplass med tema middelalderkirker minst en gang i året.

Museet har en viktig plass i Opplandsmodellen for bygningsvern gjennom sin bygningsvernrådgiver. Rådgiverens bidrag gir høy aktivitet på istandsetting av verneverdige bygninger og kurs på ulike nivå. Rådgivning og oppfølging betyr høy kvalitet på arbeidet som blir utført på disse bygningene, noe som er avgjørende ikke minst for effekten av verdiskapingsinnsats. NIKU oppdragsrapport 134/2018, *Evaluering av Opplandsmodellen for bygningsvern*, viser en kraftig oppgang både i antall søknader og antall tildelinger fra kulturminnefondet nettopp innenfor verdiskapingsprogrammets periode. Før 2006 lå antallet innvilgede søknader så å si på null mens det vokste kraftig fra 2006 til et relativt stabilt nivå på rundt 10 per år fra 2007. Totalt er det gitt tilsagn fra fondet på 15,5 mill. kr i perioden 2003 – 2017.

I tillegg til de tiltak det i år søkes om fra Valdres, vil fylkeskommunen markere følgende viktige satsinger som er i gang eller på trappene.

- Arbeidet med KULA – områder fortsetter. Vassfaret og Stølsvidda er inne, nytt, aktuelt tema er Stølsområde ved Vinstervatn.
- Oppland/Innlandet vil ta kontakt med Riksantikvaren og avklare ambisjoner, roller og forventninger i forbindelse med videre arbeid med middelalderkirkene.
- Oppland har akkurat vedtatt en strategi for verdiskaping i fjellområdene. Denne bør implementeres videre i arbeid med fjellområder, og også Norsk seterkultur sitt arbeid.
- OFK foreslår at Valdres tar kontakt med Historiske vandreruter Jotunheimen, både fordi det er i Valdres, men også for å lære/se hvordan de har rigga seg i forhold til bedrifter.

Vandreruta i Jotunheimen er inngått i *Mountains of Norway* (markedsføringsprosjekt med Visitselskap i fjellregionen Valdres – Geilo og nasjonalparkriket Reiseliv)

- Gardbergfeltet har ny skjøtselsavtale som venter på signering. Det skal også gjøres en del arbeid med kunnskapsbygging på feltet.

Det er utarbeidd kulturminneplaner for alle kommunene i Valdres med unntak av Øystre Slidre, der det foreløpig bare foreligger et utkast. Blant prioriterte kulturminnetyper er stavkirker/middelalderkirker med tilhørende kulturmiljø noe som er felles for flertallet av kommune. Ferdselshistorie er også en viktig fellesnevner.

Hovedprosjektet, *Vandring i kirkehistorien*

Valdres Natur- og Kulturpark har i mange år arbeidet for å styrke besøkstjenesten ved middelalderkirkene med en rekke tiltak. I 2007 ble det etablert et eget stavkirkeforum bestående av kirkevergene, prostene i Valdres, Valdresmusea, Visit Valdres og Valdres Guideforening og Valdres Natur- og Kulturpark.

Valdres ønsker nå gjennom prosjektet *Vandring i kirkehistorien* å bruke Pilegrimsvegen fra Hedalen til Filefjell til å formidle den religiøse historien i Valdres. Dette er en stor, overordnet satsing som involverer mange. En har derfor valgt å starte med et mindre pilotprosjekt knyttet til en kirke (Lomen stavkirke), der det legges til rette for formidlingen av kirkehistorien rettet mot familier, barn og unge (se nedenfor). Erfaringer fra dette skal brukes i det videre arbeidet med økt tilrettelegging, informasjon og opplevelser langs hele strekningen Hedalen – Filefjell rettet mot ulike målgrupper. Dette innebærer også involvering av kirkene, næringsliv, aktører og bidragsyttere langs vandreruta. Se eget vedlegg med beskrivelse av den overordnede satsingen *Vandring i kirkehistorien*.

Riksantikvarens bevaringsprogram med istandsetting av alle landets stavkirker er fullført. Nå er det en intensivert innsats for kunnskapsformidling, informasjon og tilrettelegging for publikum som bør stå i høysetet. Her bør Valdres med alle sine stavkirker få en viktig rolle i årene som kommer.

Pilotprosjekt med delprosjekter knyttet til Lomen stavkirke

Valdres natur- og kulturpark søker om i alt kr 920.000 i støtte fra Riksantikvaren og Oppland fylkeskommune til fem delprosjekter knyttet til Lomen stavkirke under den overordnede satsingen, *Vandring i kirkehistorien*. Vedlagt følger utfylte søknadskjema for hver av de fem delprosjektene. Lomen stavkirke er en av 8 middelalderkirker i Valdres. Valdres har siden oppstart av verdiskapingsprogrammet i 2006 arbeidet med å løfte opp stavkirkene som attraksjon. Kirkene er noen av de mest unike kulturminnene vi har i Valdres og Norge, og med våre seks stavkirker har begrepet *Stavkirkedalen* festet seg hos mange. Valdres vil at flere skal oppleve kirkene i regionen, både innbyggere, barn og unge og tilreisende. En vil at gjestene skal bli lenger i regionen og benytte seg av tilbudene her. Lomen er fra 1192 og er en søylestavkirke med fire frittstående staver midt i kirkerommet. Kirken har flere middelalder-portaler med treskurd og middelalder beslag. En del av dette er nå på kulturhistorisk museum i Oslo. I 1750 ble kirken utvidet og ombygget. Kirkegården og kirkegårdsmuren er intakt og nylig restaurert gjennom stavkirkeprogrammet. Landskapet som kirken ligger i er også lang på veg intakt, og har flere historiske og biologiske element. Inne i kirken er det

flere gjenstander fra middelalder. Lomen ble tatt ut av fast bruk i 1914 og avløst av nye Lomen kirke. Kirken blir brukt til bryllup og spesielle høytider, samt omvisningskirke om sommeren.

En ønsker med dette prosjektet at flere skal besøke kirken, at de får en god opplevelse fra A-Å, at de skal bruke en større del av området samt den lille kafeen som skal etableres oppe ved kirken. Videre er ønsket at folk, inkludert skoler/barn unge skal bruke et større område med kirke- og annen kulturhistorie som turområde. Det skal utarbeides kvalitetssikret informasjon, etableres en kunnskapsbase samt utvikles virtuell, digital stavkirke i 3D som kan brukes i undervisning.

Prosjektet består av følgende delprosjekter (se vedlegg) med angitt søknadssum til RA og OFK til sammen (i 1000 kr):

1. Tilrettelegging av parkeringsplass ved Lomen stavkirke	220
2. Etablering av kultursti – kirkehistorisk vandring ved Lomen	70
3. Tilrettelegging og tilpasning av freda bygning til kafe-virksomhet	70
4. Virtuelt besøk i Lomen stavkirke	260
5. Etablering av kunnskapsbase for Lomen stavkirke	<u>300</u>
Sum	920

Fylkeskommunens vurdering

Vi mener at den overordnede satsingen, *Vandringer i kirkehistorien*, (jf. vedlagt beskrivelse) er et godt grep for en ny giv til arbeidet med verdiskaping på kulturminneområdet i Valdres. Formidling av middelalderkirker, religiøs historie, arkeologi og kulturlandskap kan med fordel knyttes opp mot Pilegrimsvegen i Valdres. Selv om mye allerede er gjort i regionen, er det ikke vanskelig å se at en ny og tung satsing på kunnskapsoppbygging og moderne tilrettelegging og formidling kan ha stor effekt på økonomisk, sosial, kulturell og miljømessig verdiskaping.

Vi mener også at Lomen stavkirke med sitt nærområde er et godt valg når det i første omgang skal satses på en pilot som kan gi inspirasjon og erfaring til å gå videre med en gjennomføring av *Vandringer i kirkehistorien*. Delprosjektene med tilhørende tiltak som det er valgt å satse på, vil når de er gjennomført, gi en vesentlig bedre opplevelse for lokalbefolkning og tilreisende. I hovedsak vil læringseffekten for videre arbeid andre steder også være god for tiltakene.

Det er gjort et godt arbeid i Valdres med utarbeiding av kulturminneplaner for kommunene, og satsingen på Lomen er godt forankret i vedtatt plan for Vestre Slidre kommune. Satsingen er videre en god oppfølging av strategier for kulturminner og verdiskaping i region, fylke og på nasjonalt nivå.

Ut fra dette foreslår vi en tildeling på kr 400.000 kr fra Oppland fylkeskommune, forutsatt kr 400.000 fra Riksantikvaren, ut fra en samlet søknad på kr 920.000. Siden den totale søknaden gjelder et høyere beløp, forutsetter vi at prioriteringen av midlene skjer i et samarbeid mellom Valdres natur- og kulturpark og Oppland fylkeskommune.

Fylkeskommunen har signalisert at det kan være aktuelt å gi ytterligere støtte til planlegging og kunnskapsoppbygging for den overordnede satsingen. Rammer og innhold i et slikt arbeid vil kunne utvikles i et samarbeid i inneværende år.

Kulturlåver i Oppland

1. Beskrivelse av prosjektet

De 4 kulturvirksomhetene Ullinsvin i Vågå, Ringebu prestegard, Peder Balke-senteret i Østre Toten og Glasslåven i Gran er i ferd med å danne et nettverk for, i fellesskap og hver for seg, å få et bedre grunnlag for å utvikle seg videre. Dette prosjektet er et ledd i en felles utviklingsprosess. Det eies av de 4 virksomhetene i fellesskap. Nettverket er i oppstartsfasen og under organisering, men hver for seg har de solid kompetanse i daglig ledelse / prosjektledelse.

2. Mål

Nettverket har følgende målformulering:

«Vi er like, men likevel ulike. Våre mål er de samme: Å utvikle fredete og verneverdige bygninger, lokalisert i verdifulle kulturmiljøer og kulturlandskap, som attraktive kultursentra, for trivsel og aktivitet i lokalmiljøet, for å bringe god kunst ut til lokalbefolkningen, men også for å skape positiv oppmerksomhet om våre lokalsamfunn og trekke til oss tilreisende og tilflyttere.

Vi er på forskjellige utviklingsstadier, og derfor mener vi å ha nytte av å lære av hverandre. Våre sterke sider er forskjellige, og det er også de svake. Men konseptene er i stor grad like. Gjennom deltakelse i verdiskapingsprogrammet ønsker vi å fokusere på følgende mål:

- *Utvikle profesjonelle kunstarenaer i fredete og verneverdige bygninger i historisk verdifulle kulturlandskap.*
- *Tilføre aktivitet til historisk verdifulle kulturmiljøer, som ledd i stedsutvikling.*
- *Gjøre disse miljøene og virksomhetene våre mer kjent og attraktive som besøksmål*
- *Heve opplevelsesverdien for besøkende.*
- *Legge til rette, fysisk og organisatorisk, for at kunstnere kan skape seg en arbeidsplass hos oss.*
- *Som overordnet tiltak å utvikle et organisert faglig samarbeid om disse målene mellom de 4 stedene.»*

3. Organisering

Følgende virksomheter deltar i etableringen av nettverket:

- Ullinsvin gamle prestegard i Vågå. Se *Masterplan for Ullinsvin kunst-, kultur- og kompetansesenter* (2017): https://www.vaga.kommune.no/f/p1/ib582a30b-e1e9-4fa2-82e1-54ac8e3e337a/masterplan-ullinsvin_sluttrapport.pdf
- Ringebu prestegard. Se *Forprosjekt til masterplan for området ved Ringebu prestegard og stavkirke* (2016): <https://www.ringebu.kommune.no/tjenester/kultur-og-naring/kultur/nyheter-fra-kultur/forprosjektplan-ringebu-prestegard-og-ringebu-stavkirke-med-omrade.91474.aspx>
- Peder Balke-senteret i Østre Toten. Se vedlagte *Utviklingsplan for Peder Balke-senteret*.
- Glasslåven i Gran. Se vedlagte *Strategiplan for Glasslåven*.

Prosjektet ledes og administreres av innleid prosjektleder Per Morset i firma Morset Analyse. Økonomien forvaltes av Østre Toten kommune.

4. Prosjektprosessen

Kulturlåvene utvikler en ny type kulturarenaer utenfor byene. De sier:

«Vi er ikke Kilden, Stormen eller Plassen. Vi utvikler et motstykke til disse store og moderne kulturhusene, med minimal bruk av offentlige midler. Vi utvikler kulturarenaer i verneverdige, til dels fredete hus. Vi bygger oss opp som småskala virksomheter, men med allsidig kulturaktivitet. Vi formidler profesjonell og aktuell kunst, samt kunst- og kulturhistorie. Vi utvikler arbeidsplasser for profesjonelle kunstnere, og vi trekker med oss profesjonelle kunstnere i utvikling av lokalt kulturliv. Gjennom tilknytningen til navn som Edvard Munch, Jacob Weidemann, Peder Balke og Aasmund Olavsson Vinje, samt aktive kunstnere som Morten Krogvold, Torbjørn Kvasbø, Liv Blåvarp og Ulla Mari Brantenberg, har vi også et nasjonalt og internasjonalt fundament.

Som de fleste andre kulturarenaer utenfor de store byene, er det driftsøkonomiske grunnlaget vårt svakt. Vi er derfor hele tida på jakt etter prosjektmidler for å kunne gjøre noe mer enn å holde hodet over vannet, blant annet hos institusjoner som Sparebankstiftelsen. For nettverkssamarbeidet er vi i dialog med Innovasjon Norge.

Når vi har bestemt oss for å starte et nettverkssamarbeid, vil det innebære at vi også vil jobbe med fellesoppgaver. I noen tilfeller vil det kunne være alle 4 i samarbeid, i andre tilfeller 2 eller 3. Og selvsagt må vi fortsatt utvikle hver våre tiltak og prosjekter, men nå vil vi hjelpe hverandre der vi har kompetanse og kapasitet.

I tillegg til etablering av et felles nettverk, søkes det om støtte fra RA's verdiskapingsprogram til lokale tiltak hos den enkelte deltaker i nettverket. Det følger separate søknader for disse tiltakene.

Verdiskapingspotensialet vårt ligger blant annet i:

- *Vi utvikler gamle hus og tar dem i bruk til ny virksomhet innen kunst og kultur: Vern gjennom bruk.*
- *Spesielt tar vi tak i gamle enhetslåver og gir dem nye verdiskapende funksjoner, en bygningstype som generelt er i fare for å forsvinne.*
- *Vi skaper arbeidsplasser for profesjonelle kunstnere.*
- *Vi trekker tilreisende til bygda, som gir økt lokal omsetning og grunnlag for ny aktivitet i lokalsamfunnet.*
- *Vi utvikler arenaer for visning av profesjonell kunst.*
- *Vi skaper nye arenaer for kulturarrangementer, noe som i dag er akseptert som potensielt god verdiskaping.*
- *Vi gjør lokalsamfunnet mer attraktivt, både for de som bor her og for at flere skal bli fristet til å flytte hit.*

Suksesskriterier er:

- *Å skape merverdi for hver enkelt virksomhet. Her ligger også den største utfordringen.»*

5. Økonomi og forankring

Alle de fire kulturarenaene har fått fylkeskommunale midler tidligere. Det gjelder ikke minst kulturbyggmidler og andre midler på kulturfeltet, til dels også regionale utviklingsmidler. Kommunene har i stor grad også gitt økonomisk støtte til etableringen av disse kulturinstitusjonene. Fagenhet for kultur i Oppland fylkeskommune bekrefter at det fortsatt er aktuelt å støtte tiltak på kulturlåvene med kulturmidler. Støtte med regionale utviklingsmidler vil også kunne være aktuelt i videre utvikling av nettverk og enkeltinstitusjoner. Kulturminnepenger til verdiskaping vil således i stor grad kunne suppleres med andre fylkeskommunale midler og dermed bidra til mer omfattende gjennomføring av aktuelle tiltak.

Det signaliseres fra Hedmark fylkeskommune at en der gjerne vil få med tilsvarende kulturinstitusjoner i nettverket. Erfaringene fra Oppland blir dermed viktig for hele den framtidige Innlandet fylkeskommune.

Prosjektet består av følgende delprosjekter (se vedlegg for hvert prosjekt) med angitt søknadssum til RA og OFK til sammen (i 1000 kr):

1. Etablering av samarbeidsnettverk for <i>Kulturlåvene i Oppland</i>	50
2. Fornyhet og utvidet formidlingsopplegg om Peder Balke ved Peder Balke-senteret.	174
3. Rehabilitering og omdisponering av låven på Peder Balke-senteret, Trinn 1 – Verkstedlokaler for kunstnere og kunsthåndverkere i låven.	400
4. Forprosjekt for uteområde med amfi ved Glasslåven kunstsenter	250
5. Nye lokaler for kunst og kultur i den gamle driftsbyggn. – Ringebu prestegard	100
6. Utvikling av felles visuell identitet og nettside for Ringebu prestegard og Ringebu stavkirke	100
7. Kompetanseløft og profesjonalisering av utstillinger og formidlingsarbeid - Ringebu prestegard	100
8. Utvikling av senter for keramisk kunstproduksjon og internasjonal residens i driftsbygningen– Ringebu prestegard	200
9. Oppgradering av forpaktarbustaden i Ullinsvin til ny bruk	110
10. Oppgradering for ny bruk av den gamle låven og fjøset i Ullinsvin	270
11. Etablering av historisk vandrerute i Edvard Munch sine fotspor	355
12. Fysisk tilrettelegging for publikum/besøkande i Ullinsvin	155
Sum	2254

Fylkeskommunens vurdering

Vi mener at en samlet satsing på kulturlåvene, som alle har verneverdi ut fra den konteksten de står i, er et meget godt verdiskapingsgrep. Tre av låvene står i tun der deler av bygningsmassen er fredet. Den tredje (Glasslåven) står i et spesielt verdifullt bygningsmiljø (Granavollen) med middelalderkirker og andre fredede bygninger. Tre av låvene er enhetslåver, som er en bygningstype som gjør mye utav seg i landskapet, men som i vår tid er utsatt for trusler. Mange slike låver trues av forfall og riving. Transformasjon gjennom tilrettelegging for kulturaktivitet skaper en vinn-vinn-situasjon som gjør det mulig å utnytte de store bygningsvolumene til ny virksomhet samtidig som låvene blir sikret et lengre

liv gjennom vern og bruk-kombinasjonen. Planlagte tiltak på de fire kulturlåvene er ikke så omfattende at det går ut over verneverdien.

Alle tiltak det søkes om støtte til, er relevante og vil bidra til økt bruk og aktivitet, økt oppmerksomhet, bedre kunnskap, bedre grunnlag for vern og bedre inntjening. Med dette bygger satsingen opp om verneverdiene til bygningene og stedene. Flere nasjonalt og internasjonalt kjente kunstnere er knyttet på ulike måter til stedene og dette bygger opp om moderne tankegang om bevaring av steder med historisk kjente personer.

Det kjennetegner de aktuelle satsingene og delprosjektene at de er meget godt forankret i fylkeskommunen og kommunene. Det forventes derfor rask og god gjennomføring selv om aktuell tildeling av verdiskapingsmidler på kulturminneområdet ikke er tilstrekkelig til fullt ut å dekke behovet som er kommet fram gjennom søknadene. Verdiskapingsmidlene vil ut fra de signaler som er gitt, kunne utløse flere andre finansieringskilder.

Ut fra dette foreslår vi en tildeling på kr 600.000 fra Oppland fylkeskommune til prosjektet samlet, forutsatt kr 600.000 fra Riksantikvaren. Siden søknadene gjelder et høyere beløp, forutsetter vi at prioriteringen av midlene skjer i et samarbeid mellom aktørene i kulturlåve-satsingen og Oppland fylkeskommune. I denne prosessen vil utnyttning av andre finansieringsmuligheter bli vurdert. Dette gjelder ikke minst de deler av søknadene som i størst grad har preg av planleggingsaktivitet og har mindre på konkret gjennomføring.

Fylkeskommunen har mottatt søknader med svært mange vedlegg. OFK tar kontakt med Riksantikvaren og avtaler hvordan vedleggene skal oversendes. Et alternativ kan være å legge disse i dropbox for nedlastning.

Med hilsen

Kristin Loe Kjelstad
Fylkeskonservator

Erlend Gjelsvik
rådgiver